

Κυπριακή Αγιολογία Παπασταύρου Παθαγγέλου: Ύλη & Περιεχόμενο

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη ανάρτηση:<http://www.pemptousia.gr/?p=82157>]

Β΄. Πως διαρθρώνεται η ύλη και ποιο είναι το περιεχόμενο των έργων;

Στα δύο συλλογικά έργα, δηλ. στο Συντροφιά με τους αγίους και στο Μορφές που αγίασαν την Κύπρο, οι Βίοι των αγίων τίθενται ακολουθώντας το εκκλησιαστικό έτος. Αρχίζουν από την 1η Σεπτεμβρίου και καταλήγουν την 31η Αυγούστου. Αυτή η κατάταξη υιοθετεί τη γραμμή των Συναξαριογράφων, προβάλλοντας και στην εποχή μας την παράδοση ότι η αρχή του έτους δεν είναι η 1η Ιανουαρίου αλλά η 1η Σεπτεμβρίου, όπως εξάλλου πράττει η Εκκλησία σε σειρά πολλών λειτουργικών και άλλων γεγονότων. Την ίδια κατάταξη επιλέγει και στο έργο του Γνωριμία με τις γιορτές μας, όπου όμως εδώ είναι αναγκασμένος να υποταχθεί στη διάκριση των κινητών και ακίνητων δεσποτικών εορτών. Οι ακίνητες που σχολιάζει είναι αυτές της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού, των Χριστουγέννων (την οποία χαρακτηρίζει Μητρόπολη των εορτών), της Περιτομής του Χριστού, των Θεοφανείων, της Υπαπαντής και της Μεταμορφώσεως. Οι κινητές είναι οι Κυριακές της Μ. Τεσσαρακοστής και του Πεντηκοσταρίου.

Όμως ο συγγραφέας σε αυτή την περίπτωση παρακάμπτει το δεσποτικό περιεχόμενο των Κυριακών και αναφέρεται συνήθως σε αγίους που η μνήμη τους επικράτησε να εορτάζεται κατ' αυτές τις περιόδους. Συγκεκριμένα για τη Μ. Τεσσαρακοστή αναφέρεται στις μνήμες του αγίου Γρηγορίου Παλαμά, του Ιωάννου της Κλίμακος και της Μαρίας της Αιγύπτιας. Προφανώς επιδίωξή του ήταν η θεολογική και εορτολογική κατάρτιση του λαού του Θεού περί του εορτολογικού και λειτουργικού περιεχομένου των συγκεκριμένων περιόδων. Εξάλλου γι' αυτό

κάνει και προεκτάσεις σχετικές με το Μ. Απόδειπνο, την Ευχή του οσίου Εφραίμ του Σύρου και την Προηγιασμένη Θ. Λειτουργία. Στη συνάφεια μίας σφαιρικότερης παρουσιάσεως των δεσποτικών εορτών θα πρέπει να ενταχθεί και η «επεξήγηση» των απολυτίκιων των οκτώ ήχων. Εκτός από τις δεσποτικές εορτές αναφέρεται και στις θεομητορικές: στη Γέννηση της Θεοτόκου, στα Εισόδια, στον Ευαγγελισμό, στον Ακάθιστο, στη Ζωοδόχο Πηγή, στην Κοίμηση και στην Αγία Ζώνη, υιοθετώντας και πάλιν τη χρονολογική σειρά του εκκλησιαστικού έτους. Αξιόλογες είναι οι εισαγωγικές παράγραφοι γενικού σχολιασμού περί των εορτών και της σχετικής υμνογραφίας.

Ο Παπασταύρος φαίνεται να είχε ταυτίσει τη ζωή του με τη λειτουργική και αγιολογική ζωή της Εκκλησίας, γι' αυτό και ό,τι γράφει αναδύεται ως κάτι το απόλυτα χωνεμένο που είναι κτήμα του συγγραφέα. Από τον ανεκτίμητο πλούτο της ψυχής του καταθέτει όσα ο ίδιος κρίνει ότι θα ωφελήσουν τον λαό του Θεού. Η καρδιά του συγγραφέα συγκινείται ιδιαίτερα από το παράδειγμα των αγίων, γι' αυτό και οι μνήμες τους λειτουργούν στην σκέψη του ως το καθημερινό μήνυμα που στέλλει ο ουρανός για την πνευματική του τελείωση. Αυτό το βίωμα προσπαθεί να το μεταδώσει και στους πιστούς, μέσα από τα δύο συλλογικά αγιολογικά έργα του. Στο πρώτο από τα δύο (Συντροφιά με τους αγίους), παρουσιάζονται οι Βίοι συνήθως των οικουμενικούς εορταζομένων αγίων, αυτών που μέσα από την ιεροσολυμιτική, στουδιτική και αγιορειτική παράδοση επικράτησαν να τιμώνται πανορθοδόξως. Ανάμεσα σε αυτούς υπάρχουν απόστολοι και ευαγγελιστές (Ιωάννης Θεολόγος, Λουκάς, Ματθαίος, Ανδρέας, Μάρκος, Πέτρος και Παύλος, οι Δώδεκα Απόστολοι), ιεράρχες (Ιωάννης Χρυσόστομος, Νικόλαος, Ελευθέριος, Μ. Βασίλειος, Μ. Αθανάσιος, Κύριλλος Αλεξανδρείας, Μάρκος Εφέσου, Γρηγόριος Θεολόγος, Πολύκαρπος Σμύρνης), προφήτες (Ηλίας και Πρόδρομος), ασκητές (Σάββας, Μ. Αντώνιος, Μακάριος Αιγύπτιος, Χριστόδουλος της Πάτμου), μάρτυρες (Ευφημία, Σοφία, Θέκλα, Κυπριανός και Ιουστίνη, Αρτέμιος, Δημήτριος, Μηνάς, Αικατερίνη, Βαρβάρα, Αναστασία Φαρμακολύτρια, Στέφανος κ. άλ.), οι ανάργυροι ιατροί Κοσμάς και Δαμιανός, οι νεομάρτυρες της Μυτιλήνης Ραφαήλ, Νικόλαος και Ειρήνη, ο Φανούριος κ.άλ.

Όλοι αυτοί ήταν η συντροφιά του, οι φίλοι του, που η συναναστροφή τους έδιναν σε αυτόν αδιάπτωτο λόγο ελπίδας, μηνύματα ζωής αιωνίου, χαρά και παρηγοριά, αίσθηση της παροδικότητας του κόσμου, επίγνωση του μεγαλείου της άενης δοξολογίας των αγίων ενώπιον του θρόνου του Θεού. Όλες αυτές τις καταστάσεις ο Παπασταύρος ήθελε να τις μεταλαμπαδεύσει στα αγαπητά του πνευματικά παιδιά, στους συγγενείς και φίλους, σε όλους τους Κυπρίους, γιατί μέσω αυτών των καταστάσεων επιτυγχάνεται η κατά Θεόν κοινωνία και η πραγματική επικοινωνία των ανθρώπων. Τα πρότυπα των αγίων λειτουργούν ευεργετικά για

τους πιστούς. Οι άγιοι είναι εγγύτεροι σε εμάς ακόμα και από τους πιο στενούς συγγενείς μας.

Ο Παπασταύρος γνώριζε ότι η Κυπριακή ψυχή ήταν ευάλωτη από την αγάπη στους αγίους. Έτσι ανέλαβε την ευθύνη να συγκεντρώσει όλους τους Βίους των Κυπρίων αγίων, προκειμένου οι Κύπριοι μέσω των οικείων τους να αναχθούν ευκολώτερα προς τον Θεό. Το εγχείρημά του ήταν πρωτοποριακό και ποιμαντικά ευφυές. Τούτο εξάλλου επιβεβαιώνεται και από την ευρύτατη διάδοση του συγκεκριμένου έργου. Σε αυτό παρατίθενται οι Βίοι εβδομήντα τριών αγίων που γεννήθηκαν ή έζησαν ή συνδέθηκαν ποικιλοτρόπως με την Κύπρο. Υπάρχουν όλες οι κατηγορίες των αγίων: όσιοι, μάρτυρες, οσιομάρτυρες, νεομάρτυρες, απόστολοι, ισαπόστολοι, κληρικοί, λαϊκοί, γυναίκες, άνδρες· άλλοι ευρύτερα γνωστοί και άλλοι έντονα τοπικοί. Ο Παπασταύρος με το συγκεκριμένο έργο του βελτίωσε την προϋπάρχουσα μελέτη του αιμνήστου Μακαρίου Γ' († 1977), Κύπρος η Αγία νήσος. Παράλληλα το εν λόγω έργο στάθηκε πιθανότατα η αφορμή για τη σύλληψη της ιδέας να συνταχθούν τα Κύπρια Μηναία, τα οποία εκδόθηκαν σε δώδεκα τόμους (ένας για κάθε μήνα) από το 1994, «σπουδή μεν και προνοία του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Νέας Ιουστινιανής και πάσης Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Α', επιμελεία δε του θεολόγου κ. Θεοχάρους Ε. Σχίζα, διορθώσεις του φιλόλογου κ. Ανδρέου Β. Βαρνάβα, και δαπάναις της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου».

Ο Παπασταύρος ήταν στην πραγματικότητα το πρόσωπο που πρωταγωνίσθηκε για την αναβίωση του ενδιαφέροντος των Κυπρίων για τους αγίους τους. Εργάσθηκε συστηματικά να καταγράψει τους Βίους των αγίων της Κύπρου, λαμβάνοντας υπόψη γραπτά κείμενα, την υμνογραφία και κυρίως τις προφορικές παραδόσεις, οι οποίες δυστυχώς ουκ ολίγες φορές είναι ατεκμηρίωτες ιστορικά ή χάνονται στα βάθη των αιώνων αφήνοντας αχνά τα ίχνη των ιστορικών τεκμηρίων. Η Κυπριακή αγιολογία δεν ευτύχησε να έχει παλαιότερα παρόμοιους συστηματικούς καταγραφείς της που θα διέσωζαν την αγιολογική της παράδοση ζωντανή σε όλη την έκτασή της. Εξάιρεση αποτελεί ο άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος (1134-1219), ο οποίος στον διασωθέντα Α' τόμο της Πανηγυρικής του μας παρέδωσε πολύτιμες πληροφορίες για τους τοπικούς αγίους της Κύπρου. Αμφότεροι, Νεόφυτος και Παπασταύρος ευρέθηκαν στην ίδια δυσκολία να εξεύρουν επαρκείς γραπτές πηγές, έτσι κατ' ανάγκη αξιοποίησαν τις προφορικές παραδόσεις.

[Συνεχίζεται]